

Transect-rapport 1845

Winschoten, Olieslagersstraat (ong.)

Gemeente Oldambt (GR)

Een Archeologisch Bureauonderzoek

transect

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK ► ADVIES

Auteur	Drs. T. Nales
Versie	Definitief
Projectcode Transect	18070108
Datum	30-08-2018
Opdrachtgever	De heer P. De Winter Prinsenstraat 14 9711 CM Groningen
Uitvoerder	Transect Overijsselhaven 127 3433 PH Nieuwegein
Onderzoeksmelding	4632474100
Bevoegde overheid	Gemeente Oldambt
Foto voorblad	Foto van het plangebied ten tijde van het onderzoek

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
Drs. A.A. Kerkhoven (Senior archeoloog)	31-08-2018	

ISSN: 2211-7067

© Transect, Utrecht

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In opdracht van de heer P. de Winter heeft Transect in augustus 2018 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Olieslagersstraat in Winschoten (gemeente Oldambt). De aanleiding voor het onderzoek vormt de aanvraag van een omgevingsvergunning ten behoeve van de nieuwbouw van woningen in het gebied.

In het plangebied geldt in het vigerende bestemmingsplan “Winschoten Centrum” (2017) een dubbelbestemming Waarde Archeologie 2. Een archeologisch onderzoek is verplicht bij bodemingrepen met een oppervlakte groter dan 100 m² en dieper dan 40 cm -Mv. Dit betekent dat gezien de omvang van de voorgenomen bodemingrepen archeologisch vooronderzoek nodig is.

Uit het archeologisch bureauonderzoek blijkt dat voor het plangebied een lage archeologische verwachting geldt op het aantreffen van (nederzettings)resten uit de periode Laat-Paleolithicum – Nieuwe tijd. Deze verwachting is zowel gebaseerd op de verwachte mate van verstoring van de ondergrond als gevolg van graaf, bouw- en sloopwerkzaamheden in het plangebied als op het ontbreken van aanwijzingen van bebouwing en/of bewoning op historisch kaartmateriaal uit het begin van de 19^e eeuw.

Advies

Op basis van het bureauonderzoek heeft het plangebied een lage archeologische verwachting. Hiermee is in onze optiek in het kader van nieuwbouw in het plangebied geen aanvullende maatregelen noodzakelijk voor wat betreft het behoud van archeologische waarden. Wel geldt als er tijdens de graafwerkzaamheden toch zaken aan het licht komen, deze op grond van de Erfgoedwet 2016 artikel 5.10 bij de gemeente dienen te worden gemeld.

Bovenstaande vormt een advies. Op grond van de resultaten van het rapport en het advies zal het bevoegd gezag (de gemeente Oldambt) een besluit nemen over de daadwerkelijke omgang met eventueel aanwezige archeologische waarden binnen het plangebied.

Inhoud

1. Aanleiding	1
2. Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek	2
3. Afbakening plan- en onderzoeksgebied, huidig gebruik	3
4. Planvorming en consequenties toekomstig gebruik	4
5. Beleidskader	5
6. Landschappelijke achtergronden	6
7. Archeologische verwachtingen en bekende waarden	9
8. Historische situatie en bodemverstoringen	11
9. Gespecificeerde archeologische verwachting	17
10. Conclusie en advies	18
11. Geraadpleegde bronnen	19
Bijlage 1: Beleidskaart	20
Bijlage 2: Geomorfologische kaart	21
Bijlage 3: Hoogtekaart	22
Bijlage 4: Bodemkaart	23
Bijlage 5: Archeologische waarden	24

1. Aanleiding

In opdracht van de heer P. de Winter heeft Transect¹ in augustus 2018 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Olieslagersstraat in Winschoten (gemeente Oldambt). De aanleiding voor het onderzoek vormt de aanvraag van een omgevingsvergunning ten behoeve van de nieuwbouw van woningen in het gebied.

In het plangebied geldt in het vigerende bestemmingsplan “Winschoten Centrum” (2017) een dubbelbestemming Waarde Archeologie 2. Een archeologisch onderzoek is verplicht bij bodemingrepen met een oppervlakte groter dan 100 m² en dieper dan 40 cm -Mv. Dit betekent dat gezien de omvang van de voorgenomen bodemingrepen archeologisch vooronderzoek nodig is.

Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.0.

¹ Transect b.v. voldoet aan de eisen zoals gesteld in de kwaliteitsnorm ‘BRL SIKB 4000’, versie 4.0, en is gecertificeerd door middel van een procescertificaat. Transect b.v. is certificaathouder van de volgende protocollen: ‘KNA Protocol 4001 Programma van Eisen’, ‘KNA Protocol 4002 Bureauonderzoek’, ‘Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Overig’, ‘Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Proefsleuven’ en ‘Protocol 4004 Opgraven’, en staat geregistreerd bij het RCE en de SIKB.

2. Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek

Om de archeologische waarde van het plangebied te kunnen bepalen is gekozen voor een bureauonderzoek (BO). Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is het specificeren van de archeologische verwachting. Dat wil zeggen het aan de hand van beschikbare en nieuwe informatie over de archeologie, cultuurhistorie, geomorfologie, bodemkunde en het grondgebruik definiëren van de kans dat binnen het plangebied sprake is van archeologische resten.

Het resultaat van het archeologisch bureauonderzoek is een rapport met een conclusie voor wat betreft het risico dat eventueel aanwezige archeologische waarden in het plangebied worden verstoord als gevolg van de voorgenomen bodemingrepen. Aan de hand hiervan wordt een advies met eventuele vervolgstappen geformuleerd. Met het rapport kan de bevoegde overheid een beslissing nemen in het kader van de vergunningverlening. Het rapport bevat, waar mogelijk, gegevens over de aan- of afwezigheid, diepteligging, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden.

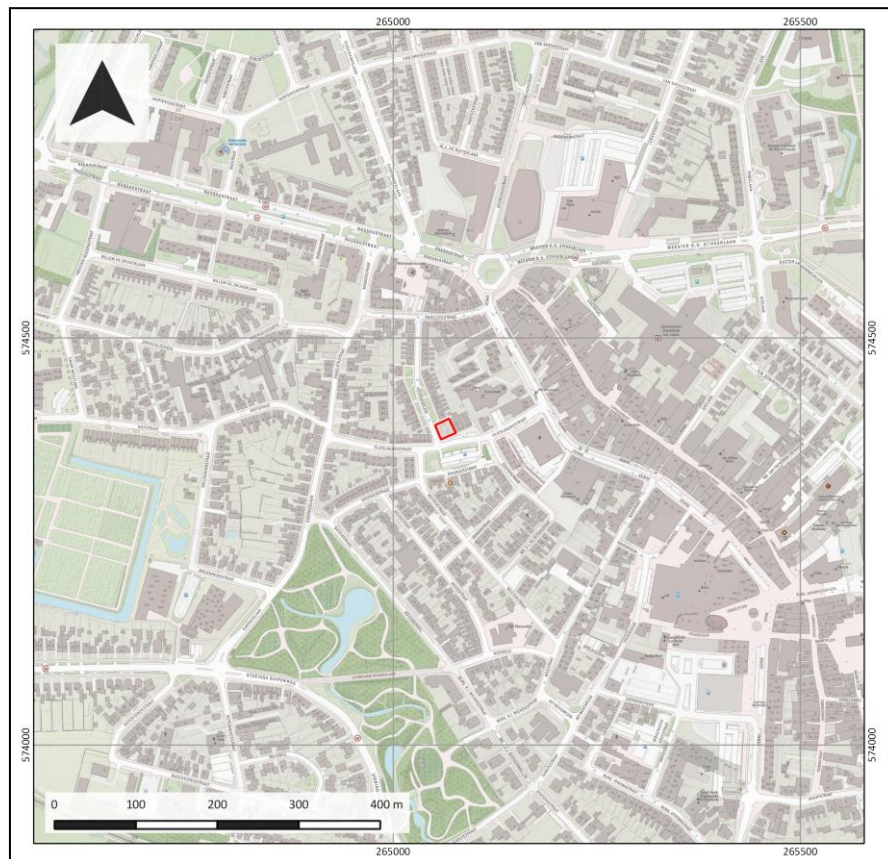
Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform protocol 4002 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.0 (KNA 4.0). In dit kader is onder andere het centraal Archeologisch Informatiesysteem (Archis) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd, waarin Archeologische Monumentenkaart (AMK) en de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) zijn opgenomen. Aanvullende (cultuur)historische informatie is verkregen uit divers voorhanden historisch kaartmateriaal. Om inzicht te krijgen in de opbouw en ontwikkeling van het landschap zijn onder andere de bodemkaart en beschikbaar geomorfologisch kaartmateriaal geraadpleegd. Deze informatie is aangevuld met relevante informatie uit achtergrondliteratuur.

3. Afbakening plan- en onderzoeksgebied, huidig gebruik

Gemeente	Oldambt
Plaats	Winschoten
Toponiem	Olieslagersstraat
Kaartblad	13A
Centrumcoördinaat	265.063,81 / 574.388,32

Binnen het archeologisch bureauonderzoek wordt onderscheid gemaakt in het plangebied en het onderzoeksgebied. Het plangebied is het gebied waarin de geplande bodemingrepen zullen plaatsvinden. Het onderzoeksgebied omvat het plangebied en een deel van het direct omringende gebied en wordt bij het onderzoek betrokken om tot een beter inzicht te komen in de archeologische en bodemkundige situatie in het plangebied. Het onderzoeksgebied beslaat het plangebied en het omringende gebied, binnen een straal van circa 500 meter.

Het plangebied omvat een braakliggend terrein aan de Olieslagersstraat in Winschoten (gemeente Oldambt). In de nabije toekomst zal hier een drietal nieuwe woningen worden gebouwd. De ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1. In het zuiden grenst het plangebied aan de Olieslagersstraat, in het westen aan het Noorderplein. De overige begrenzingen worden gevormd door de perceelsgrenzen van de aanliggende kavels. Welke werkzaamheden precies in het plangebied plaats zullen vinden, staat beschreven in Hoofdstuk 4. In totaal heeft het plangebied een oppervlak van circa 400 m².

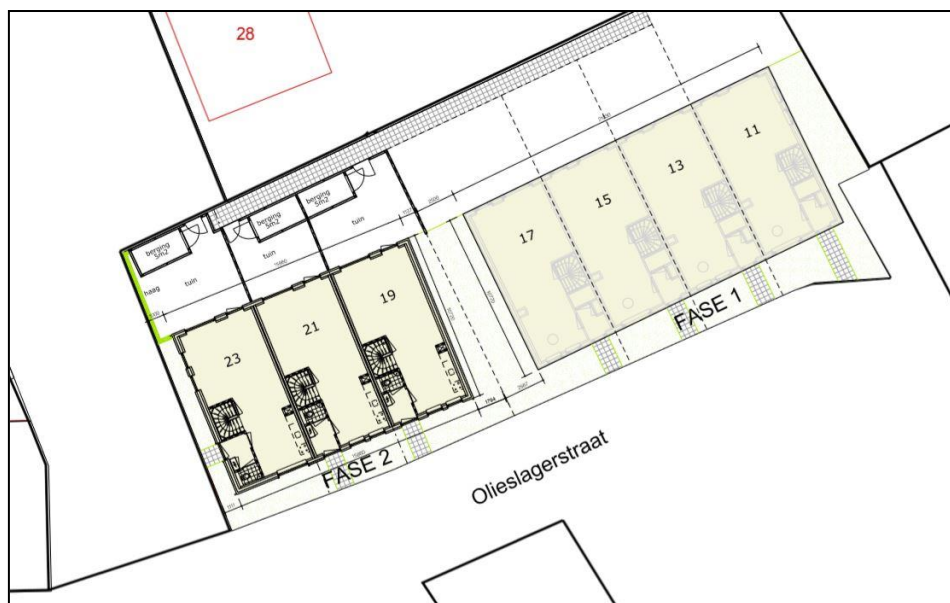

Figuur 1: Ligging van het plangebied op een topografische kaart

4. Planvorming en consequenties toekomstig gebruik

Kader	Aanvraag omgevingsvergunning
Planvorming	Nieuwbouw woningen
Bodemverstorende werkzaamheden	Graafwerkzaamheden

Het voornemen bestaat om in het plangebied drie nieuwe aaneengeschakelde woningen te realiseren. Het betreffen de toekomstige huisnummers 19, 21 en 23 aan de Olieslagerstraat in Winschoten. Ten oosten van het plangebied zijn in een eerdere fase reeds de woningen 11-17 gebouwd. De huidige woningen maken deel uit van de tweede fase van het project. Onder de woningen worden geen kelders aangelegd. Hoe diep exact de funderingen van de huizen zullen worden gegraven, is niet bekend maar aan de hand van de tekeningen valt af te leiden dat de gebouwen op poeren zullen worden geplaatst waarlangs een rand- of balkenfundering zal worden aangebracht. Om de woningen te kunnen bouwen, zijn graafwerkzaamheden nodig, waarbij de oorspronkelijke bodem in het plangebied vergraven zal moeten worden. Hierbij worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd.

Figuur 2: Tekening van de toekomstige situatie in het plangebied.

5. Beleidskader

Onderzoekskader	Omgevingsvergunning
Beleidskader	Bestemmingsplan Winschoten Centrum (2017)
Onderzoeksgrenzen	>100 m ² en dieper dan 40 cm -Mv.

In 1992 heeft Nederland het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed ondertekend; ook wel het Verdrag van Malta of Valletta genoemd, naar het eiland en de plaats waar het is ondertekend. Het Verdrag is in 1998 geratificeerd en op 1 september 2007 via de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) geïmplementeerd. De Wamz is een wijzigingswet en omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988, de Wet Milieubeheer, de Ontgrondingenwet en de Woningwet, op grond waarvan overheden onder andere bij bodemingrepen verplicht rekening moeten houden met het behoud van archeologische waarden. Met ingang van juli 2016 (Erfgoedwet) is het behoud en beheer van het Nederlandse erfgoed geregeld door één integrale Erfgoedwet. De omgang met archeologie in de fysieke leefomgeving zal in de nieuwe Omgevingswet worden geregeld, die in 2021 in werking zal treden.

Volgens het bestemmingsplan 'Winschoten Centrum' uit 2017 van de gemeente Oldambt heeft het plangebied een 'Waarde – Archeologie – 2', hetgeen neerkomt op een hoge archeologische verwachting. Deze waarde is gebaseerd op de gemeentelijke beleidskaart, waarop aan het plangebied een hoge archeologische verwachting is toegekend, specifiek op historische waarden (bijlage 1). Voor het plangebied zijn in het bestemmingsplan planregels geformuleerd. Initiatieven die kleiner zijn dan 100 m² en waarbij bodemingrepen niet dieper reiken dan 40 cm –Mv worden vrijgesteld van archeologisch onderzoek. Omdat de voorgenomen ingreep de vrijstellingsgrenzen voor dit gebied overschrijdt, geldt op basis van het bestemmingsplan een archeologische onderzoeksplicht.

6. Landschappelijke achtergronden

Archeoregio	Noordelijk zandgebied
Geomorfologie	Bebouwd
Bodem	Bebouwd
Maaiveld	Ca. 2,4 m +NAP
Grondwater	Onbekend

Landschapsgenese

Het plangebied is gelegen in het Noordelijk zandgebied, dat de gehele provincie Drenthe en een deel van Groningen, Friesland en Overijssel omvat (Berendsen, 2005). De hoofdvormen in dit gebied zijn reeds ontstaan tegen het einde van de voorlaatste ijstijd, het Laat-Saalien (tussen circa 170.000 en 140.000 jaar geleden). Gedurende deze periode waren grote delen van Noord- en Midden-Nederland bedekt met landijs. In deze periode werd keileem afgezet; een mengsel van lemig fijn zand met grind en keien die met het landijs uit Scandinavië zijn meegevoerd (Formatie van Drenthe, laagpakket van Gieten). Het keileem in het onderzoeksgebied ligt op veel plaatsen ondiep of zelfs aan het oppervlak. Aan de randen van de ijslobben werd de bevroren ondergrond opgestuwd tot stuwwallen. Dit leidde vooral tijdens de oudere fasen tot lage keileemruggen met een noordoost-zuidwest gerichte strekking (Finke e.a., 1996). Deze zijn onder meer als wat hoger gelegen delen in de omgeving te herkennen, zoals bij Winschoten, Onstwedde en de Hasseberg (bij Sellingen). Door het vrijkomende smeltwater ontstonden dalen, die gedeeltelijk werden opgevuld met fluvioglaciale afzettingen. Deze bestaan uit fijn tot grof zand met veel grind en stenen. Het resultaat was een reliëfrijk landschap, bestaande uit keileemruggen, keileemplateaus en stroomdalen.

In het Eemien (circa 140.000 tot 120.000 jaar geleden), een relatief warm interglaciaal, zijn voornamelijk in het Hunzedal fluviatiele sedimenten afgezet. Daarnaast komt plaatselijk in het onderzoeksgebied een veenlaag uit het Eemien voor. Het keileem is in het Eemien sterk verweerd, waarbij ook in de top van het keileem erosie heeft plaatsgevonden.

In het erop volgende Weichselien (circa 120.000 tot 10.000 jaar geleden) heeft het landijs het onderzoeksgebied niet bereikt, maar heersten wel periglaciale omstandigheden, zoals permafrost. In de vroege fase van het Weichselien trad erosie op van de verschillende keileemplateaus en in de stroomdalen. Tevens werden nieuwe dalen gevormd. Na deze fase werden in de stroomdalen fluvioperiglaciale zanden afgezet en lokaal lössachtig materiaal (verspoeld keileem) en ontstond in sommige stroomdalen het zogenaamde hypnaceeëveen.

Vanaf het midden van het Weichselien trad onder invloed van sterke winden verstuiving van zand op uit drooggevalen rivierbeddingen en de droge bodem van de Noordzee. Het verstoven zand werd even verder weer afgezet als dekzand, dat geologisch gezien wordt gerekend tot de Formatie van Boxtel (Laagpakket van Wierden, De Mulder e.a., 2003). Daarbij zijn binnen de verstuivingen twee fasen te onderscheiden, namelijk Oud Dekzand en Jong Dekzand. Het Oud Dekzand bestaat uit fijnzandige en lemige afzettingen en is gelaagd afgezet. Het Oud Dekzand I en II worden van elkaar gescheiden door de Laag van Beuningen; een grindig niveau dat is ontstaan in de koudste periode van het Laat-Pleniglaciaal. In het Laat-Weichselien werden vervolgens het Jong Dekzand I en II afgezet (Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden). Het Jong Dekzand I en II dateren uit respectievelijk de Oude Dryas (12.000 – 11.800 jaar geleden) en Jonge Dryas (10.800 - 10.150 jaar geleden). Het Jong Dekzand bestaat uit leemarm en zwak lemig, matig fijn zand, is van lokale herkomst en is in tegenstelling tot het Oud Dekzand ook in de vorm van koppen, paraboolduinen en - langgerekte -

ruggen afgezet. Door de afzetting van het Jong Dekzand werden soms delen van stroomdalen afgesnoerd.

Tijdens het Bølling- en Allerød interstadiaal hebben zich respectievelijk op de overgang van het Oud Dekzand II naar het Jong Dekzand I en van het Jong Dekzand I naar het Jong Dekzand II onder relatief gematigde klimatologische omstandigheden bodems kunnen vormen. De dikte van de dekzandafzettingen in het onderzoeksgebied varieert van enkele decimeters tot enkele meters.

Vanaf het begin van het Holoceen (vanaf 10.000 jaar geleden) trad een drastische klimaatverbetering op. Als gevolg van vegetatieontwikkeling werden in eerste instantie bestaande afzettingen gefixeerd en ontwikkelden zich vanaf het Boreaal, in de top van het dekzand humuspodzolbodems. In de lagere delen vond veenvorming plaats; in de stroomdalen van de Runde en de Mussel Aa rietzeggeveen en in andere laagten, zoals ter hoogte van de meertjes die in de afgesnoerde stroomdalen ontstonden, veelal mesotroof broekveen of zeggeveen. Vanaf het Subboreaal werden de beekdalen geleidelijk opgevuld met mesotroof broekveen. In de bovenstroomse gedeelten verarmde het milieu zodanig, dat hier oligotroof veen tot ontwikkeling kwam (veenmosveen). Uiteindelijk leidde dit (buiten het onderzoeksgebied) tot uitgestrekte hoogveenkussens (het Bourtangerveen). Het veen wordt tot de Formatie van Nieuwkoop gerekend. Dit pakket werd zo dik dat het grondwater vasthield, waardoor de grondwaterstand in het gebied zelfs verhoogde. Dit leidde uiteindelijk tot een afvoerstelsel, die uitmondde op de benedenloop van de Runde (rond 500 v. Chr.).

Door ontwatering en ontginning van het veengebied achter de oeverwallen van de Eems vond maaivelddalings plaats. Dit leidde er in de 15^e en in het begin van de 16^e eeuw toe dat delen ten noordoosten van Winschoten overstromden tijdens stormen vanuit zee. Er vormden zich in die tijd twee baaien, waarvan de westelijke Dollardboezem bij Oldambt kwam te liggen en de oostelijke bij Reiderland. Winschoten kwam zodoende als het ware op een schiereiland te liggen. Na de 15^e eeuw, toen de zeeinvloed in het gebied afnam, slibden de boezems weer dicht, waarna ze vanaf de randen bedijkt werden. Dit proces vond plaats vanaf de 16^e eeuw. De klei, waarvan de top zwaar en knippig is en de basis zandig, wordt ook wel Dollardklei genoemd (Rosing, 1980).

Geomorfologie

Op de geomorfologische kaart is het plangebied gekarteerd als bebouwd gebied (bijlage 2). Hiermee is niet bekend welke landschapsvorm zich ter plaatse van het plangebied bevindt. Dit geldt eveneens voor de directe omgeving van het plangebied. Rondom de bebouwde kom van Winschoten bevindt zich hoofdzakelijk een dekzandvlakte, waarbinnen grondmorenes aanwezig zijn die met dekzand afgedekt zijn (respectievelijk kaartcodes 2M13 en 4K6). De grondmorenes zijn ontstaan als gevolg van de directe aanwezigheid van landijs in het plangebied gedurende het Saalien, zoals beschreven is in de voorgaande paragraaf. Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) is te zien dat het plangebied ten opzichte van de (wijde) omgeving relatief hoog ligt. Het vermoeden bestaat dat dit mogelijk het gevolg is van de ligging op een grondmorene. De grondmorene is waarschijnlijk eveneens de reden van stichting van Winschoten op deze plek, aangezien het plangebied vlakbij de historische kern van het dorp ligt. De hogere ligging van het plangebied en de omgeving kunnen daarom versterkt zijn door de aanwezigheid van een antropogeen ophogingspakket (bijlage 3). Het maaiveld in het plangebied bevindt zich op circa 2,4 m +NAP.

Bodem

Op de bodemkaart is het plangebied gekarteerd als bebouwd gebied. Hiermee is niet exacte bekend welk natuurlijk bodemtype in het plangebied te verwachten is. Het gebied ten zuidwesten van de bebouwde kom van Winschoten bestaat hoofdzakelijk uit het voorkomen van relatief natte zandgronden (veldpodzolgronden, bodemkaartcode Hn21) en veengronden. De podzolgronden zijn hierbij karakteristiek voor de meest hoog gelegen delen in het terrein. Ze kenmerken zich door een

dunne humusrijke bovengrond, die dunner is dan 30 cm. Daaronder ligt een inspoelingshorizont, die bruin gekleurd is als gevolg van de inspoeling van humeuze stoffen (humuspodzol-B). Soms is daarboven, onder de humeuze bovengrond, een loodzandlaag aanwezig (AE-horizont). De gronden zijn veelal kenmerkend voor lage heidevelden, die bijna allemaal ontgonnen zijn (De Bakker, 1966). De mate van intactheid van de top van het dekzand (als archeologisch niveau) valt met name af te leiden in hoeverre deze bodemhorizonten in de top van het dekzand nog over zijn gebleven. Veengronden bestaan hoofdzakelijk uit organisch plantenmateriaal met een al naar gelang aanwezig klei- of zanddek. Deze zal echter ten zuidwesten van Winschoten ontbreken.

Ten noordoosten van Winschoten, in de lager gelegen gebieden zijn kleigronden gekarteerd. Deze klei is afkomstig vanuit overstromingen vanuit de westelijke Dollardboezem, die tot aan Winschoten reikten. Hierdoor zijn daar hoofdzakelijk kalkarme drechtvaaggronden (klei-op-veengronden) en poldervaaggronden aanwezig (bodemkaartcodes Mv41C en Mn85C, bijlage 4). De drechtvaaggronden kenmerken zich door een relatief matig tot sterk siltige klei als bovengrond, waarbinnen 80 cm -Mv veen aanwezig is. Bij poldervaaggronden is geen sprake van veen, maar is uitsluitend klei aanwezig binnen 120 cm -Mv.

Grondwatertrap

De grondwatertrap is een maat voor de vochttoestand in de bodem. Informatie hieromtrent is vanuit archeologische optiek met name relevant met betrekking tot het bepalen van een verwachte mate van conservering van eventuele archeologische resten in het plangebied. In het plangebied is geen grondwatertrap vastgesteld. Dit hangt samen met de ligging van het plangebied in de bebouwde kom. Gezien de relatief hoge ligging van het plangebied en grondwatertrappen ten zuidwesten van het plangebied bedraagt deze hier naar verwachting VI. Dit betekent over het algemeen dat er sprake is van relatief droge gronden, waar de Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand (GHG) tussen 40 en 80 cm -Mv kan voorkomen, maar dat de Gemiddeld Laagste Grondwaterstand (GLG) beneden 120 cm -Mv te verwachten is. Voor een grondwatertrap VI bestaat de verwachting dat organische (archeologische) resten sterk gedegradeerd kunnen zijn. De grondwaterstanden hebben naar verwachting weinig invloed gehad op anorganische resten, zodat deze naar verwachting juist goed geconserveerd zullen zijn gebleven.

7. Archeologische verwachtingen en bekende waarden

Wettelijk beschermd monument	Nee
AMK-terrein	Nee
Verwachting gemeentelijke beleidskaart	Onbekend
Archeologische waarnemingen / vondstmeldingen	Nee

Archeologische verwachting

Het plangebied heeft volgens het centraal archeologisch informatiesysteem (Archis) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geen archeologisch wettelijk beschermde status en is ook niet opgenomen op de Archeologische Monumentenkaart (AMK). Op de gemeentelijke verwachtingskaart staat het plangebied aangeduid als een gebied met een lage archeologische verwachting. Wel staat op de kaart dat het plangebied in een gebied ligt waar historische bebouwing aanwezig kan zijn evenals zijlen en verschansingen. Het plangebied valt echter buiten de historische kern van Winschoten, dat op de AMK als terrein van hoge waarde staat aangegeven (AMK terrein 15275). Op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) kent het terrein een onbekende archeologische verwachting (bijlage 4). Deze hangt samen met de ligging van het plangebied in bebouwd gebied. De natuurlijke ondergrond en hiermee de bewoningsmogelijkheden van het vroegere landschap voordat het bebouwd werd, zijn niet bekend.

Bekende waarden

In het plangebied heeft, voor zover bekend, niet eerder archeologisch onderzoek plaatsgevonden en zijn niet eerder waarnemingen gedaan. Dit geldt eveneens in de wijde omgeving van het plangebied. In de omgeving is wel eerder onderzoek uitgevoerd, meestal in het kader van kleinschalige stedelijke vernieuwingen:

- Onderzoeksmelding 4595863100: Op een afstand van 150 m ten noordwesten van het plangebied is aan de Engelstilstraat een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. De resultaten van dit onderzoek zijn niet openbaar raadpleegbaar.
- Onderzoeksmelding 2256363100 en 2241848100: Op een afstand van 200 m ten noorden van het plangebied, aan de Engelstilstraat 15-17 heeft in 2009 op een tweetal bouwpercelen een archeologische opgraving plaatsgevonden. Er zijn tijdens dat onderzoek sporen en structuren (waterputten, kuilen, funderingen, waterkelder en een greppel/sloot) aangetroffen die aan de hand van het vondstmateriaal zijn te dateren vanaf de 17^e eeuw. Dit geeft aan dat de onderzoekslocatie vanaf de 17^e eeuw was bebouwd/bewoond. Omdat twee waterputten zijn aangetroffen met dezelfde datering, mag verondersteld worden dat sprake was van twee percelen met bebouwing. De percelen lagen direct aan een noord-zuidroute en in de buurt van de (inmiddels gedempte) Rensel. Het valt niet uit te sluiten dat op deze plek een van de standaardmolens heeft gestaan die op de gravure uit 1568 staan weergegeven. Een verdere aanwijzing dat in de 16^e eeuw in deze zone windmolens stonden is de naam van het nabijgelegen bastion: 'Wintmeulens.' Het vondstmateriaal bestaat aardewerk, glas, pijpenkoppen, keramisch bouw materiaal, metaal en natuursteen. Het vondstmateriaal dat in sporen is aangetroffen dateert vooral uit de 17^e eeuw. Los vondstmateriaal dateert uit de 18^e – 20^e eeuw. Het fragment van een maalsteen is een aanwijzing dat op of in de directe omgeving van de onderzoekslocatie een molen heeft gestaan. De analyse van een botanisch monster afkomstig uit een waterput toont voornamelijk pioniersplanten, mogelijk afkomstig van een akker (in dat geval gaat het om akkeronkruiden) of uit de nederzetting zelf. Er is een verweerd fragment van een aarspil van gerst aangetroffen, waarvan niet kon worden vastgesteld of het een cultuurgewas of een wilde

grassoort gaat. Verder bevatte het monster veenmos, dat afkomstig is uit de blokken turf waarmee de putwand was opgebouwd. Tot slot zijn planten aangetroffen die alleen voorkomen op vrij frequent overstromde kwelderdelen.

- Onderzoeksmelding 2082545100. Dit betreft een bureauonderzoek uit 2008. Het onderzoek is niet openbaar raadpleegbaar.
- Onderzoeksmelding 4543285100: Op een afstand van 300 m ten zuidoosten van het plangebied is in 2017 een bureauonderzoek uitgevoerd aan de Bosstraat 25 en 27 in Winschoten. Op grond van het ontbreken van historische bebouwing in het plangebied en de verwachting op verstoring vanwege vroegere bebouwing is geen aanvullend onderzoek op de locatie voorgesteld.
- Onderzoeksmelding 2443927100: op een afstand van 300 m ten oosten van het plangebied is een archeologische begeleiding uitgevoerd in het kader van de aanleg van een hemelwaterriool bij de aansluiting van de Venne op de Mr. D.U. Stikkerlaan. Tijdens de begeleiding zijn ophogingslagen, grachtvullingen met beschoeiingen, kademuren en muur- en vloerresten gevonden. Ook zijn de gedempte waterlopen van het Omsnijdingskanaal, de Venne en 't Kolkje gevonden. Er zijn tevens resten van een steenfabriek uit de 18^e eeuw gevonden, maar eronder ook funderingsresten die ouder zijn. Deze dateren mogelijk al in de Late Middeleeuwen, maar exact dateerbaar materiaal is uit deze lagen niet gevonden. De resten die dateerbaar waren dateren uit de Nieuwe tijd.

Op basis van bovenstaande informatie valt af te leiden dat het plangebied zich in het overgangsgedebied ligt tussen de historische kern en vesting van Winschoten en het agrarisch buitengebied ten westen van de plaats. Dit gebied heeft enigszins een stedelijk karakter omdat gebieden met intensieve bebouwing werden afgewisseld met stukken onbebouwde grond. Dit viel af te leiden uit de conclusies van de verschillende onderzoeken in de omgeving van het plangebied, waaruit blijkt dat soms bebouwingsresten worden gevonden en anderzijds lege gebieden. Tevens bestaat de archeologische verwachting in het gebied hoofdzakelijk uit resten uit de Nieuwe tijd, zo mogelijk de Late Middeleeuwen. Resten uit de prehistorie, hoewel theoretisch mogelijk, worden op grond van de intensieve mate van bebouwing van het gebied, niet meer verwacht.

8. Historische situatie en bodemverstoringen

Historische bebouwing	Nee
Historisch gebruik	Akker
Huidig gebruik	Braakliggend
Bodemverstoringen	Als gevolg van graaf en sloop

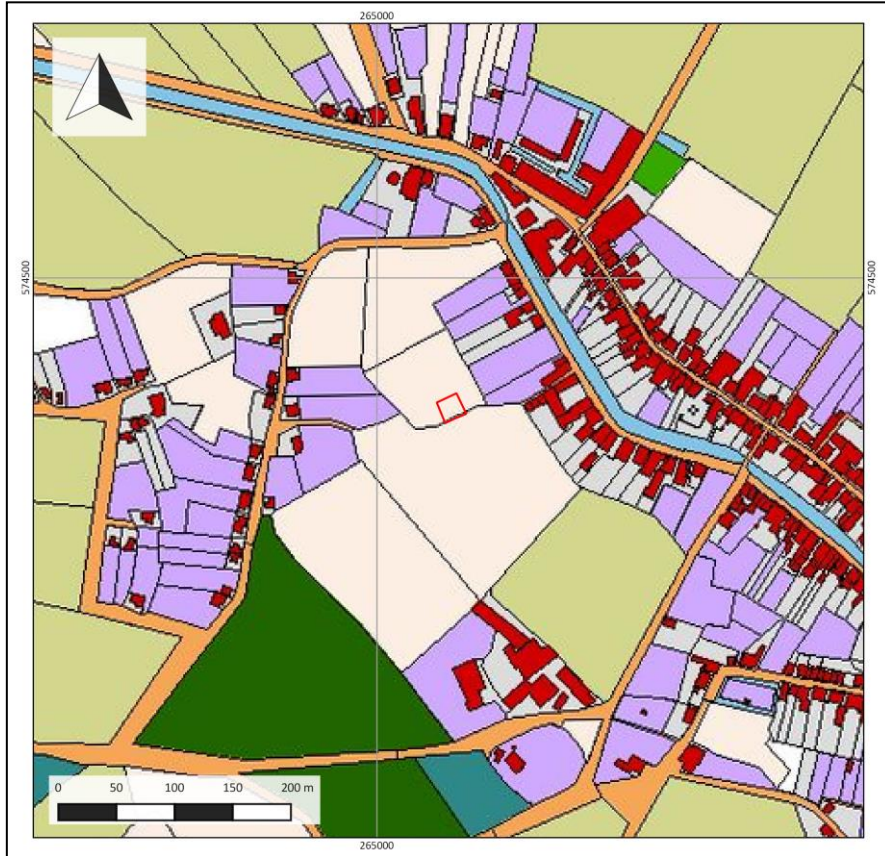
Historische situatie

Cultuurhistorisch ligt het plangebied in het overgangsgebied tussen de historische kern van Winschoten en het agrarisch buitengebied. De nederzetting Winschoten, ten oosten van het plangebied, is gesticht op een oude keileemrug, ook wel bekend als De Garst. De stichting van de nederzetting voert terug tot in de 12^e eeuw, hetgeen tevens valt af te leiden uit het sterk onregelmatige verkavelingspatroon op historisch kaartmateriaal rondom het dorp. Het bevond zich daarbij op een strategische plek langs de rivier de Rensel en de route vanuit Groningen naar Munster. Opgravingen waaruit de vroege geschiedenis en ontwikkeling van Winschoten sindsdien valt af te leiden hebben echter slechts nog beperkt plaatsgevonden.

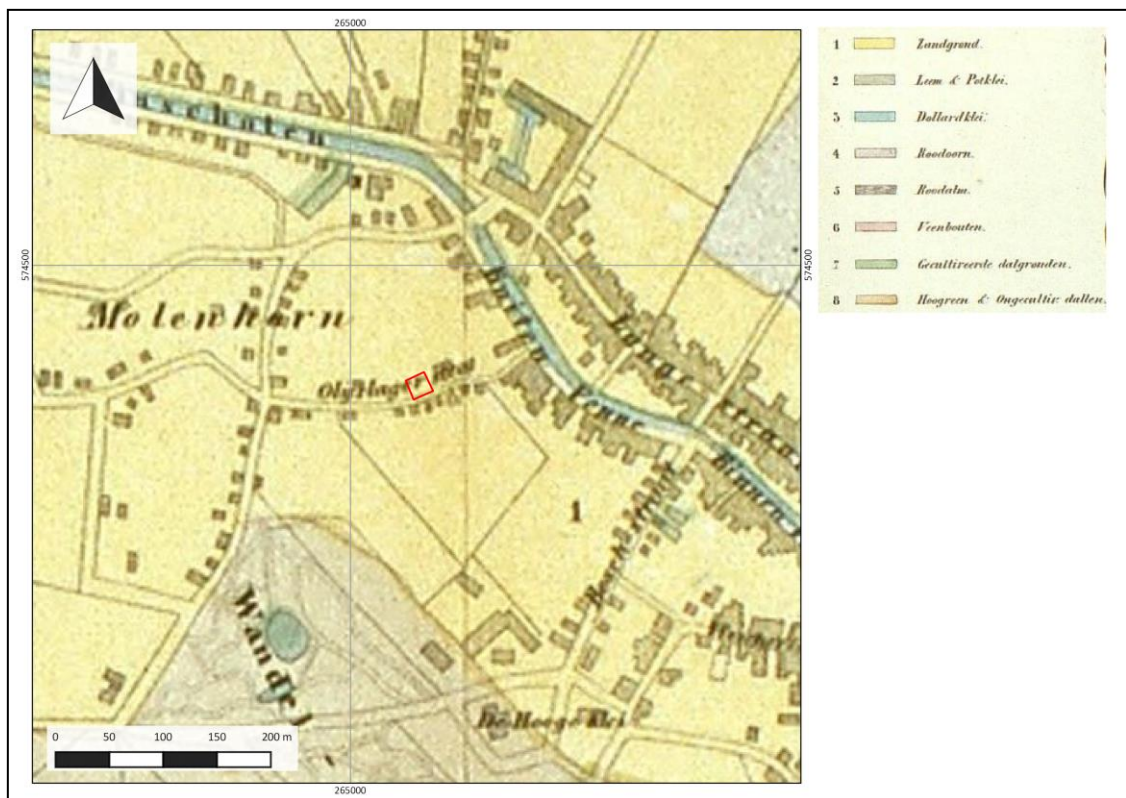
De oudst geraadpleegde kaart, waarop het plangebied staat afgebeeld, dateert uit 1811-1832 (figuur 3). Op deze kaart is te zien dat het plangebied niet bebouwd is en in gebruik als bouwland. De Olieslagerstraat als zodanig is nog niet aanwezig, maar de verkaveling waaruit de ligging van de toekomstige straat blijkt, is er al wel. Mogelijk lag er al een voetpad, dat de Molenhorn (de Engelstilstraat ten westen van het plangebied) verbond met de oliemolen op de Venne. De Olieslagersstraat is omstreeks 1860 aangelegd, zoals blijkt uit een geologische kaart die van het gebied is opgesteld in 1861 (figuur 4). Uit deze kaart is te zien dat de eerste bebouwing ten zuiden van de straat aanwezig is. Aan de noordzijde is de bebouwing beperkt. Ook valt af te leiden dat het plangebied vermoedelijk op een zandrug gelegen is. De bebouwing verschijnt in de periode erna (tussen 1870 en 1910), waarbij ook in het plangebied bebouwing is aangelegd. Deze lijkt in ieder geval tot in de eerste helft van de 20^e eeuw aanwezig te zijn geweest. Vanaf dan is de Noorderplein aangelegd als straat. De bebouwing lijkt hierop ook te zijn aangepast, mogelijk zelfs vernieuwd. Deze situatie blijft tot in het midden van de 20^e eeuw onveranderd. Daarna is in de jaren '70 van de 20^e eeuw het terrein volledig bebouwd geraakt. Deze bebouwing heeft er tot voor kort gestaan en is in het kader van de nieuwbouwplannen reeds gesloopt. Een foto van de bebouwing alvorens de sloop is weergegeven in figuur 11.

Huidig gebruik en bodemverstoringen

Ten tijde van het onderzoek ligt het plangebied braak. De bebouwing in het plangebied is reeds in voorbereiding op de toekomstige nieuwbouw gesloopt. Er zijn geen bouwtekeningen van de vroegere bebouwing beschikbaar aan de hand waarvan de diepte van ontgraving van de ondergrond ten behoeve van de aanleg ervan valt af te leiden. Gezien het gegeven dat het plangebied volledig bebouwd was, de bebouwing inclusief funderingen al volledig geruimd is en het archeologisch niveau zich vermoedelijk binnen 50 cm -Mv bevindt (zandgronden), is de verwachting dat de ondergrond in het plangebied reeds volledig aangetast is, groot. Van verdere verstoring is niets bekend (o.a. ook in Bodemloket).

Figuur 3: Uitsnede van de kadastrale Minuut uit 1811-1832. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.hisgis.nl).

Figuur 4: Uitsnede van een geologische kaart uit 1861 van Winschoten. Het plangebied is weergegeven met rode lijnen (bron: WUR)

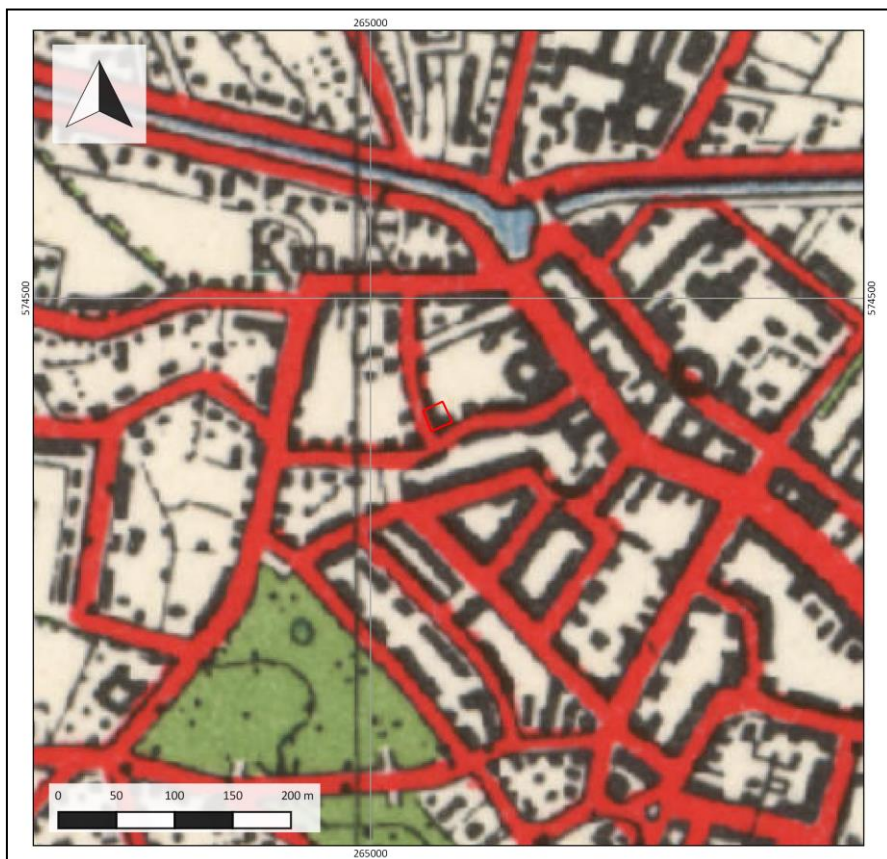
Figuur 5: Uitsnede van een topografische kaart uit 1880. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: topotijdreis.nl).

Figuur 6: Uitsnede van een topografische kaart uit 1900. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: topotijdreis.nl).

Figuur 7: Uitsnede van een topografische kaart uit 1925. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: topotijdreis.nl).

Figuur 8: Uitsnede van een topografische kaart uit 1955. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: topotijdreis.nl).

Figuur 9: Uitsnede van een topografische kaart uit 1975. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: topotijdreis.nl).

Figuur 10: Uitsnede van een topografische kaart uit 1995. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: topotijdreis.nl).

Figuur 11: Foto van het plangebied voor de sloop (de bebouwing links in de foto: 2016).

9. Gespecificeerde archeologische verwachting

Kans op archeologische waarden	Laag
Periode	Laat Paleolithicum – Nieuwe tijd
Complextypen	Niet van toepassing
Stratigrafische positie	Niet van toepassing

Op basis van het archeologisch bureauonderzoek is geconstateerd dat het plangebied op of aan de rand van de keileemrug van De Garst ligt, die ook onder de historische kern van Winschoten ligt. Landschappelijk gezien vormt deze plek een zeer aantrekkelijke plaats voor de aanwezigheid van nederzettingsresten uit de periode Laat-Paleolithicum-Vroege Middeleeuwen vanwege de relatief hoge ligging ervan. Op grond van de aanwezigheid van een onregelmatige verkaveling rondom Winschoten kan worden afgeleid dat de rug waarschijnlijk nooit onder veen verdwenen is. De kans op aanwezigheid van resten uit de eerder genoemde periode is dus op landschappelijke gronden zeker aanwezig. Voor wat betreft de periode Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd is deze kans kleiner. Het plangebied maakt echter geen deel uit van de historische kern van het dorp of van historische structuren. Resten uit deze periode anders dan sporen van landgebruik (akkers) zullen daarom niet verwacht worden.

Archeologische resten worden echter op een diepte van circa 50 cm -Mv verwacht, aangezien op deze geschatte diepte de top van het dekzand of keileem aanwezig kan zijn. De kans is echter zeer groot dat de ondergrond in het plangebied reeds vergraven is. Het hele plangebied is namelijk bebouwd geweest met verschillende bouwwerken en de huidige bebouwing inclusief funderingen is reeds gesloopt en verwijderd. De verwachting dat zodoende nog intacte resten uit zowel de periode Laat-Paleolithicum-Vroege Middeleeuwen als de Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd, is laag.

10. Conclusie en advies

Uit het archeologisch bureauonderzoek blijkt dat voor het plangebied een lage archeologische verwachting geldt op het aantreffen van (nederzettings)resten uit de periode Laat-Paleolithicum – Nieuwe tijd. Deze verwachting is zowel gebaseerd op de verwachte mate van verstoring van de ondergrond als gevolg van graaf, bouw- en sloopwerkzaamheden in het plangebied als op het ontbreken van aanwijzingen van bebouwing en/of bewoning op historisch kaartmateriaal uit het begin van de 19^e eeuw.

Advies

Op basis van het bureauonderzoek heeft het plangebied een lage archeologische verwachting. Hiermee is in onze optiek in het kader van nieuwbouw in het plangebied geen aanvullende maatregelen noodzakelijk voor wat betreft het behoud van archeologische waarden. Wel geldt als er tijdens de graafwerkzaamheden toch zaken aan het licht komen, deze op grond van de Erfgoedwet 2016 artikel 5.10 bij de gemeente dienen te worden gemeld.

Bovenstaande vormt een advies. Op grond van de resultaten van het rapport en het advies zal het bevoegd gezag (de gemeente Oldambt) een besluit nemen over de daadwerkelijke omgang met eventueel aanwezige archeologische waarden binnen het plangebied.

11. Geraadpleegde bronnen

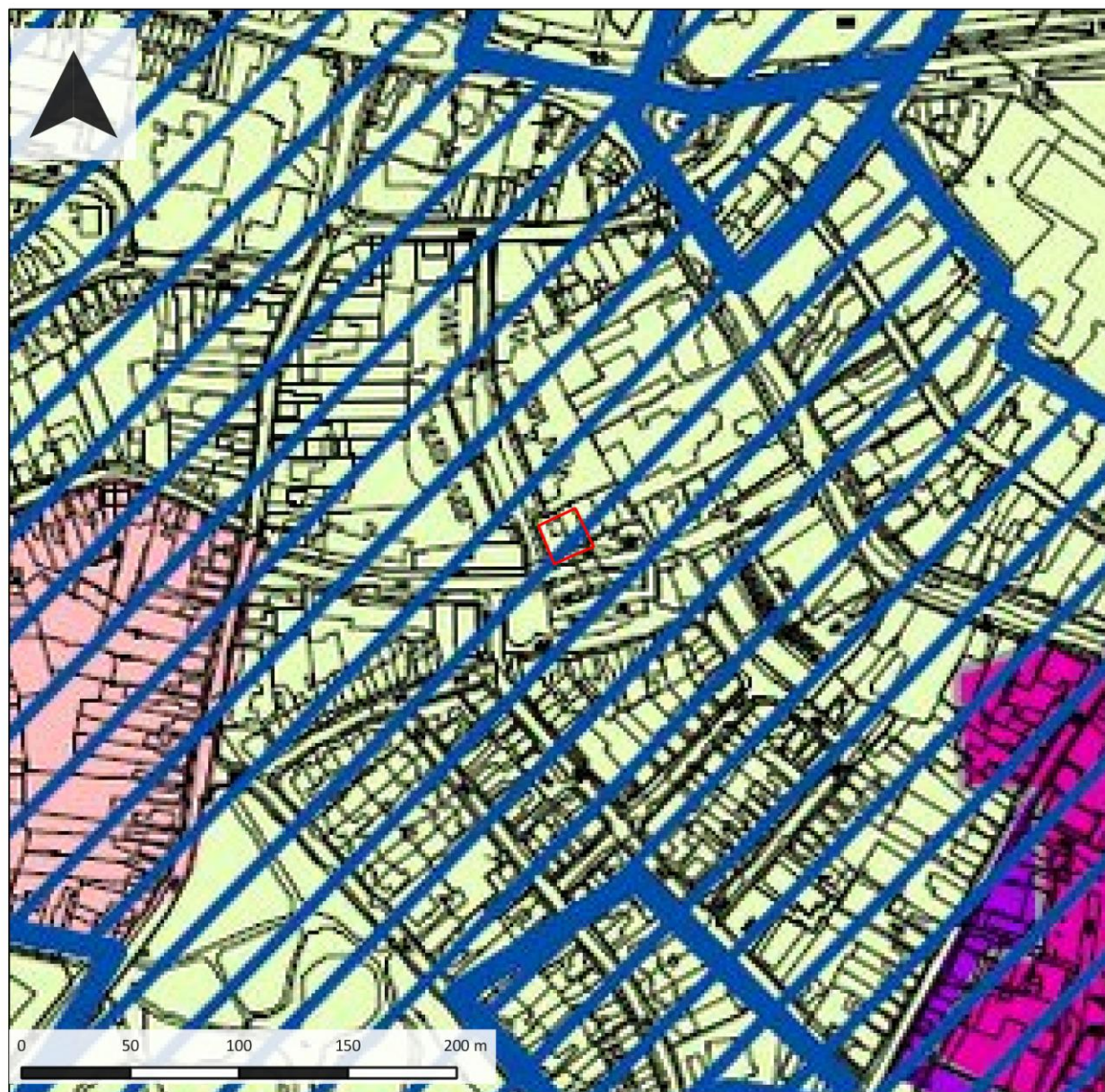
Archeologische kaarten en databestanden:

- Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.
- Archeologisch Informatie Systeem II (Archis), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, 3e generatie, IKAW, Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB), Amersfoort, 2008.
- Beleidskaart van de gemeente Oldambt
- www.ahn.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.topotijdreis.nl
- www.bodemloket.nl
- www.dinoloket.nl
- www.bodemdata.nl
- beeldbank.cultureelerfgoed.nl

Literatuur:

- Alterra, 2005, de geomorfologische kaart van Nederland, Wageningen
- Bakker, H. de, 1966. *De subgroepen van het systeem voor bodemclassificatie voor Nederland*. In: Boor en Spade.
- Bakker, H. de en J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus*. Wageningen.
- Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland*. Assen (Fysische Geografie van Nederland). 2e druk.
- Berendsen, H.J.A., 2000. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.
- Finke, P.A., D.J. Groot-Obbink, H. Rosing en F. de Vries, 1996. Actualisatie Gt-kaarten 1 : 50000 Drents deel kaartbladen 16 Oost (Steenwijk) en 17 West (Emmen). Wageningen, DLO-Staring Centrum (sc-dlo). Rapport 439.
- Mulder, E.F.J., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Houten.
- Rosing, H., 1980. *Toelichting van de bodemkaart 13W en 18O Winschoten en Ter Apel*. Stichting voor de bodemkartering Wageningen.

Bijlage 1: Beleidskaart

Beleidskaart

Project:
18070108

Toponiem:
Olieslagerstraat (ong.)

Plaats:
Winschoten

Legenda

 Plangebied

Legenda

- Vindplaats (WR-a1)
- Archeologisch waardevolle terreinen (AMK-terreinen) (WR-a1)
- Uitbreiding AMK-terreinen (WR-a1)
- Wierden (WR-a1)
- Boerderijplaatsen (WR-a1)
- Steenhuizen, borgterreinen en buitenplaatsen (WR-a1)
- Kerken, kerkerreinen, pastorieën en oude begraafplaatsen (WR-a1)
- Historische kernen en bebouwing, zijlen en verschansingen (WR-a2)
- Cultuurlandschappelijk waardevol (WR-a2)
- Cultuurlandschappelijk waardevolle waterlopen (WR-a2)
- Cultuurlandschappelijk waardevolle lijnelementen (WR-a2)
- Omgeving van veldslag (aandachtspunt)
- Hoge archeologische verwachting (WR-a3)
- Onderzoek bij ingrepen dieper dan het kleidek (WR-a4)
- Lage archeologische verwachting

Bijlage 2: Geomorfologische kaart

Geomorfologie

Project:
18070108

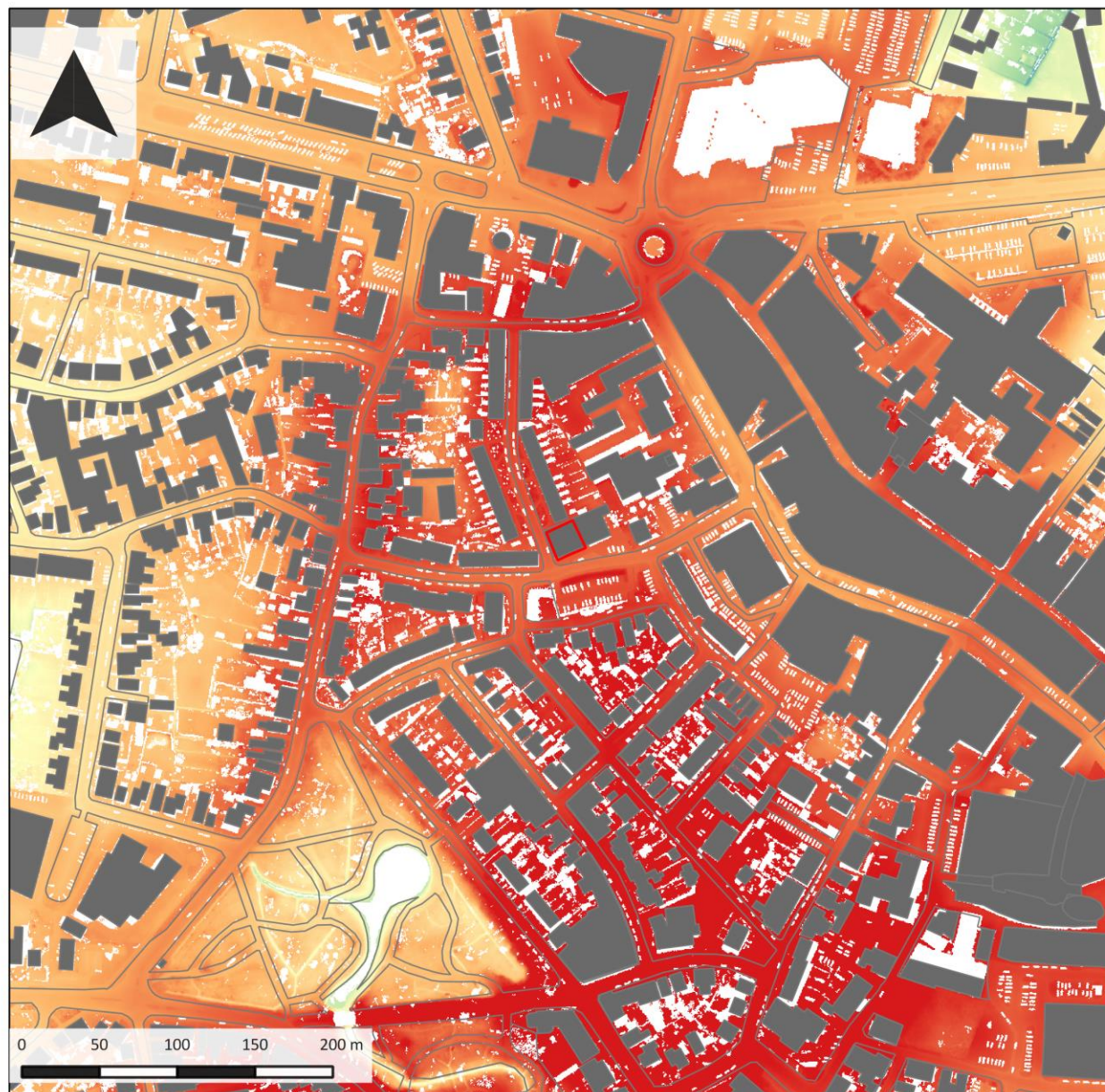
Toponiem:
Olieslagerstraat (ong.)

Plaats:
Winschoten

Legenda

- Plangebied
- Wanden
- Hoge heuvels en ruggen
- Terpen
- Hoge duinen
- Plateaus
- Terrassen
- Plateau-achtige vormen
- Waaiervormige glooiingen
- Niet-waaiervormige glooiingen
- Lage ruggen en heuvels
- Welvingen
- Vlakten
- Laagten
- Ondiepe dalen
- Matig diepe dalen
- Diepe dalen
- Water
- Bebouwing
- Overig (Dijken etc)

Bijlage 3: Hoogtekaart

Hoogtekaart

Project:
18070108

Toponiem:
Olieslagersstraat (ong.)

Plaats:
Winschoten

Legenda

 Plangebied

AHN (m NAP)

 -1.50000

 -0.37500

 0.75000

 1.87500

 3.00000

Bijlage 4: Bodemkaart

Bodemkaart

Project:
18070108

Toponiem:
Olieslagersstraat (ong.)

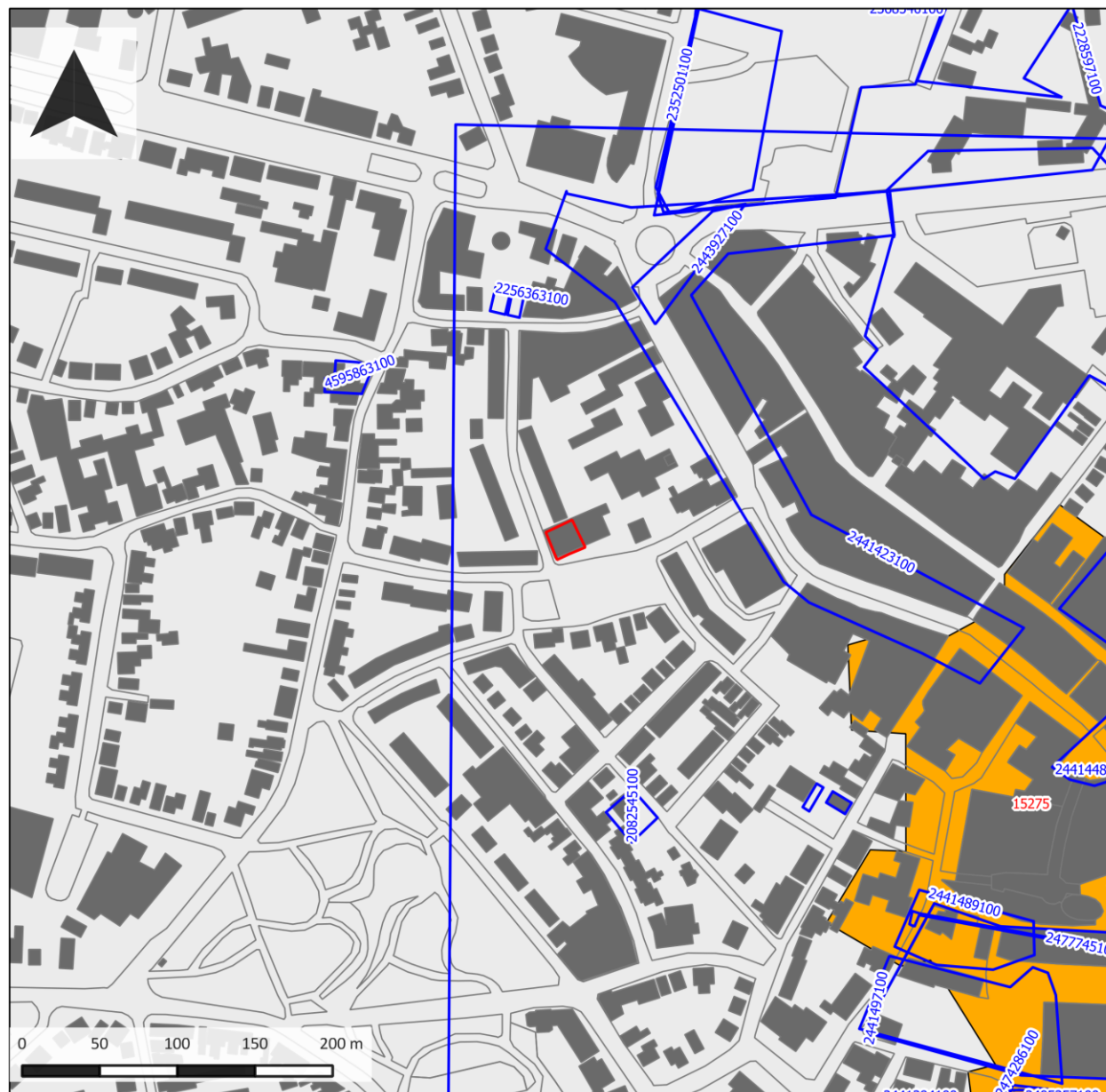
Plaats:
Winschoten

Legenda

 Plangebied

- Associaties
- Erikgroden
- Eebouwing
- Dijk, bovenlandstrook
- Dikke eerdgronden
- Fluviaale afz ouder pleistoceen
- Groeve, gegraven, mijnstort
- Kalksteenverwingsgronden
- Oude rivierkleigronden
- Overige oude kleigronden
- Ondiepe keileemgronden
- Leemgronden
- Zeekleigronden
- Mariene afz ouder pleistoceen
- Niet-genjpte minerale gronden
- Oude bewoningplaatsen
- Rivierkleigronden
- Kalk lutumarme gronden
- Veengronden
- Moerige gronden
- Water, moeras
- Podzolgronden
- Kalkloze zandgronden
- Kalkhoudende zandgronden

Bijlage 5: Archeologische waarden

Archeologie

Project:
18070108

Toponiem:
Olieslagersstraat (ong.)

Plaats:
Winschoten

Legenda

- Plangebied
- vondstmeldingen
- onderzoeksmeldingen
- Monumenten**
- Archeologische waarde
- Hoge archeologische waarde
- Zeer hoge archeologische waarde
- Zeer hoge archeologische waarde, beschermd

Dit rapport is goedgekeurd door de bevoegde overheid.